

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kaheksas koda)

10. märts 2022*

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Artikli 7 punkt 2 – Kohtualluvus lepinguvälise kahju korral – Pankrotihalduri hagi kolmanda isiku vastu võlausaldajate huvides – Kahju tekitanud juhtumi toimumise koht – Artikli 8 punkt 2 – Kollektiivsete huvide kaitsja menetluse astumise avaldus – Määrus (EÜ) nr 864/2007 – Kohaldamisala – Üldreegel

Kohtuasjas C-498/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Rechtbank Midden-Nederlands (Kesk-Madalmaade esimese astme kohus) 2. septembri 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. septembril 2020, menetluses

ZK, JMi õigusjärglasena, BMA Nederland BV pankrotihaldur

versus

BMA Braunschweigische Maschinenbauanstalt AG,

menetluses osales:

Stichting Belangbehartiging Crediteuren BMA Nederland,

EUROOPA KOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: koja president N. Jääskinen, kohtunikud M. Safjan (ettekandja) ja N. Piçarra,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– ZK JMi õigusjärglasena, BMA Nederland BV pankrotihaldur, esindajad: *advocaten* I. Lintel ja T. van Zanten,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

- BMA Braunschweigische Maschinenbauanstalt AG, esindajad: *advocaten* L. Kortmann, B. Kraaiipoel ja N. Pannevis,
 - Stichting Belangbehartiging Crediteuren BMA Nederland, esindaja: *advocaat* F. Eikelboom,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: M. Heller, F. Wilman ja M. Wilderspin,
- olles 28. oktoobri 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada esiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1) artikli 7 punkti 2 ja artikli 8 punkti 2 ning teiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) (ELT 2007, L 199, lk 40) artiklit 4.
- 2 Taotlus on esitatud ZK JMi õigusjärglasena, BMA Nederland BV (edaspidi „BMA NL“) pankrotihalduri ja BMA Braunschweigische Maschinenbauanstalt AG (edaspidi „BMA AG“) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on kahjustav käitumine, millega viimane oma hoolsuskohustust rikkudes esimese võlausaldajaid kahjustas.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 1215/2012

- 3 Määruse nr 1215/2012 põhjendused 15, 16 ja 34 on sõnastatud järgmiselt:
 - „(15) Kohtualluvuse eeskirjad peaksid olema hästi prognoositavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga. Seepärast peaks alati olema tagatud kohtualluvus kostja elukoha alusel, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui vaidluse sisu või poolte autonoomia eeldab teistsugust seost. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida vastuolulist kohtualluvust, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt kindlaks määratud.
 - „(16) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvuse määramisel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele. Tihe seos peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha. See on oluline eelkõige lepinguväliste võlasuhete puhul, mis tulenevad eraelu puutumatus ja isikuõiguste rikkumisest, sealhulgas laimust.

[...]

(34) Tuleks tagada [27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud hilisemate konventsioonidega uute liikmesriikide ühinemise kohta selle konventsiooniga (edaspidi „1968. aasta Brüsseli konventsioon“)], [nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 [kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42)] ja käesoleva määruse vaheline järjepidevus ning selleks tuleks ette näha üleminekusätteid. Järjepidevust on vaja ka Euroopa Liidu Kohtu tõlgendustes 1968. aasta Brüsseli konventsiooni ja seda asendavate määruste kohta.“

4 Määruse nr 1215/2012 II peatükk „Kohtualluvus“ sisaldab muu hulgas 1. jagu „Üldsätteid“ ja 2. jagu „Valikuline kohtualluvus“. Nimetatud määruse artikli 4 lõikes 1, mis paikneb selles 1. jaos, on sätestatud:

„Käesoleva määruse kohaselt esitatakse hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest.“

5 Sama määruse artiklis 7, mis paikneb II peatüki 2. jaos, on ette nähtud:

„Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis:

[...]

2) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda;

[...]“.

6 Määruse nr 1215/2012 artikli 8 punkt 2 kuulub samuti nimetatud 2. jakku ning selle sätte kohaselt võib isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, esitada hagi ka:

„kolmanda isikuna tagatist või garantiid puudutava nõude või muu kolmandate isikute osalusega menetluse puhul kohtusse, kus menetletakse põhihagi, välja arvatud juhul, kui hagi on esitatud üksnes selleks, et viia isik välja selle kohtu alluvusest, kes oleks tema asjas pädev“.

Rooma II määrus

7 Rooma II määruse põhjenduses 7 on märgitud:

„Käesoleva määruse reguleerimisala ja sätteid peaksid olema kooskõlas [määrusega nr 44/2001] ning lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatavat õigust reguleerivate õigusaktidega.“

8 Selle määruse artikli 1 „Reguleerimisala“ lõikes 2 on ette nähtud:

„Käesoleva määruse reguleerimisalast jäetakse välja:

[...]

d) lepinguvälised võlasuhted, mis tulenevad äriühinguid ja muid juriidilisi isikuid või organiseeritud ühendusi käsitlevast õigusest, nagu näiteks äriühingute ja muude juriidiliste isikute või organiseeritud ühenduste asutamine registreerimise teel või muul moel, nende õigus- ja teovõime, sisemine struktuur või lõpetamine, aktsionäride, osanike ja juhtide isiklik vastutus äriühingu või ühenduse kohustuste eest ning audiitori isiklik vastutus äriühingu või selle aktsionäride ja osanike ees raamatupidamisdokumentide kohustusliku auditi käigus“.

9 Nimetatud määruse II peatükk käsitleb kahju õigusvastast tekitamist. Sama määruse artikkel 4 „Üldreegel“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui käesolevas määruses pole sätestatud teisiti, kohaldatakse kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva lepinguvälise võlasuhte suhtes selle riigi õigust, kus kahju tekib, olenemata sellest, millises riigis kahju põhjustanud sündmus aset leidis, ning olenemata sellest, millises riigis või millistes riikides ilmnevad nimetatud sündmuse kaudsed tagajärjed.

2. Kui väidetavalt vastutava isiku ja kannatanu harilik viibimiskoht on kahju tekkimise ajal samas riigis, kohaldatakse kõnealuse riigi õigust.

3. Kui juhtumi kõikidest asjaoludest ilmneb, et kahju õigusvastane tekitamine on ilmselgelt tihedamalt seotud mõne muu riigiga kui lõigetes 1 ja 2 osutatud riik, kohaldatakse asjaomase teise riigi õigust. Ilmselgelt tihedam seos mõne teise riigiga võib eelkõige tugineda poolte vahel juba olemasolevale suhtele, nagu näiteks lepingule, mis on asjaomase kahju õigusvastase tekitamisega tihedalt seotud.“

Madalmaade õigus

10 Madalmaade 1. juulil 1994 jõustunud tsiviilseadustiku (Burgerlijk Wetboek, edaspidi „BW“) 3. raamatu artiklis 305a on sätestatud:

„1. Täieliku teovõimega sihtasutus või ühendus võib esitada hagi, mille eesmärgiks on teiste isikute samaliigiliste huvide kaitsmine, kui ta esindab neid huve oma põhikirja alusel.

[...]

3. Lõikes 1 nimetatud hagi esemeks ei või olla [...] rahaline kahjuhüvitis.

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

11 BMA NL ja tema emaettevõtja BMA Groep BV on Madalmaades asuvad äriühingud. Saksamaal asuv äriühing BMA AG on BMA Groepi emaettevõtja ja järelkult BMA NLi 2. astme emaettevõtja. BMA Groep, kellele kuulub 100% osalus BMA NLis, on selle ainujuhataja.

12 BMA AG andis aastatel 2004–2011 BMA NLile laenu kogusummas 38 miljonit eurot. Rahastamislepingutes on kohtualluvus määratud Saksamaa kohtutele ja kohaldatavaks õiguseks Saksa õigus. Rahastamine toimus Madalmaades asuva panga vahendusel. BMA AG käendas mõnikord ka BMA NLi võlgu ning tegi tema kasuks kapitali sissemakseid.

- 13 BMA AG lõpetas 2012. aasta alguses BMA NLi rahalise toetamise. Seega taotles viimane maksejõuetusmenetluse algatamist. BMA NLi pankrot kuulutati välja 3. aprillil 2012.
- 14 Euroopa Kohtu käsutuses olevast teabest nähtub, et BMA NLi pankrotivarast ei piisa kõigi võlausaldajate nõuete täielikuks rahuldamiseks; et suurem osa esialgu lubatavaks tunnistatud tagamata nõuetest kuulub BMA AG-le ja teistele selle kontserni Saksamaal asuvatele äriühingutele, ning et teised rahuldamata nõuetega võlausaldajad asuvad mitmes teises riigis nii Euroopa Liidus kui ka sellest väljaspool.
- 15 ZK esitas põhikohtuasjas BMA AG vastu hagi, mida Madalmaade õiguses tuntakse kui Peeters/Gatzeni hagi. Tegemist on lepinguvälise kahju hüvitamise hagiga, mille pankrotihaldur on esitanud kolmanda isiku vastu, kes väidetavalt osales kahju tekkimises pankrotistunud äriühingu võlausaldajatele. Hagi on esitatud kõigi võlausaldajate arvel, kuid mitte nende nimel ja selle eesmärk on taastada nende sissenõudmise võimalused. Tulemus on kasulik kõigile võlausaldajatele. Sellise hagi lahendamiseks ei ole vaja analüüsida iga asjaomase võlausaldaja individuaalset olukorda.
- 16 ZK väidab, et BMA AG tegutses õigusvastaselt, rikkudes oma hoolsuskohustust kõikide BMA NLi võlausaldajate suhtes, ning et BMA AG vastutab viimastele tekitatud kahju eest.
- 17 Pankrotihalduri sõnul seisneb rikkumine täpsemalt selles, et BMA AG lõpetas BMA NLi rahastamise ja selle tagajärjel muutus viimase pankrot vältimatuks.
- 18 Pärast BMA AG vaidlustust kuulutas Rechtbank Midden-Nederland (Kesk-Madalmaade esimese astme kohus), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, end 2018. aastal Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määruse (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (ELT 2015, L 141, lk 19) alusel pädevaks tegema otsuse pankrotihalduri hagi suhtes.
- 19 Määruse nr 1215/2012 artikli 8 punkti 2 alusel rahuldab see kohus 2019. aastal Stichting Belangenbehartiging Crediteuren BMA Nederlandi (edaspidi „Stichting“) esitatud taotluse astuda põhikohtuasjas menetlusse.
- 20 Stichtingi eesmärk on esindada BMA NLi võlausaldajate huve, kes BMA AG tegevuse või tegevusetuse tagajärjel kahju kannatavad või on kannatanud. Stichting kaitseb enam kui 50 võlausaldaja huve, kelle nõuded moodustavad kokku umbes 40% BMA AGga mitteseotud võlausaldajate kõikidest lubatavaks tunnistatud tagamata nõuetest.
- 21 Sama moodi nagu ZK väidab ka Stichting, et BMA AG tegutses võlausaldajate suhtes õigusvastaselt ja ta on kohustatud hüvitama neile sellega tekitatud kahju. Kuigi pankrotihaldur nõuab tasumist BMA NLi pankrotivarasse, nõuab Stichting siiski, et võlad tasutaks otse igale võlausaldajale.
- 22 Stichtingi nõue esitati kollektiivhagina tsiviilseadustiku 3. raamatu artikli 305a tähenduses.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus möönab, et 6. veebruari 2019. aasta kohtuotsust NK (C-535/17, EU:C:2019:96) arvestades tegi ta vea, kui tunnistas ennast pädevaks määruse 2015/848 alusel. Seega peab ta hindama, kas ta on määruse nr 1215/2012 alusel pädev arutama pankrotihalduri ja Stichtingi kui menetlusse astuja nõudeid. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõdeb, et Euroopa Kohus ei võtnud nende punktide osas seisukohta 6. veebruari 2019. aasta kohtuotsuses NK (C-535/17, EU:C:2019:96) ja et selles osas esineb põhjendatud kahtlus.

- 24 Asjaolu, et tegemist on kollektiivhagiga kõigi võlausaldajate ühe osa arvel, viib samuti raskusteni määrata kindlaks õigus, mida kohaldatakse „paigale, kus kahju tekib“ Rooma II määruse artikli 4 lõike 1 tähenduses, mistõttu tuleks Euroopa Kohtult saada tõlgendus ka selles küsimuses.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Rechtbank Midden-Nederland (Kesk-Madalmaade esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. a) Kas väljendit „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“ [määruse nr 1215/2012] artikli 7 sissejuhatavas osas ja punktis 2 tuleb tõlgendada nii, et „kahju põhjustanud sündmuse kohaks“ (*Handlungsort*) on selle äriühingu asukoht, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, kuna selle äriühingu 2. astme emaettevõtja rikkus oma hoolsuskohustust nende võlausaldajate suhtes?
- b) Kas väljendit „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“ [määruse nr 1215/2012] artikli 7 sissejuhatavas osas ja punktis 2 tuleb tõlgendada nii, et „kahju tekkimise kohaks“ (*Erfolgort*) on selle äriühingu asukoht, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, kuna selle äriühingu 2. astme emaettevõtja rikkus oma hoolsuskohustust nende võlausaldajate suhtes?
- c) Kas on vajalik täiendavate asjaolude esinemine, mis õigustaks selle äriühingu, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, asukohajärgse kohtu pädevust, ja kui jah, siis milliste?
- d) Kas asjaolu, et äriühingu, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, Madalmaade pankrotihaldur esitas oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara, ja kõikide võlausaldajate arvel (kuid mitte nende nimel), lepinguvälise kahju hüvitamise hagi, on oluline [määruse nr 1215/2012] artikli 7 punkti 2 järgi pädeva kohtu kindlakstegemisel? Niisugune hagi toob kaasa olukorra, kus ei kontrollita üksikute võlausaldajate individuaalset olukorda ning haigetav kolmas isik ei saa pankrotihalduri suhtes kasutada kõiki kaitsevahendeid, mida ta oleks saanud kasutada üksikute võlausaldajate suhtes.
- e) Kas asjaolu, et ühe osa võlausaldajatest, kelle arvel pankrotihaldur hagi esitab, elukoht on väljaspool Euroopa Liidu territooriumi, on oluline [määruse nr 1215/2012] artikli 7 punkti 2 järgi pädeva kohtu kindlakstegemisel?
2. Kas esimesele küsimusele tuleks vastata teisiti, kui tegemist on hagiga, mille on esitanud sihtasutus, mille eesmärgiks on esindada esimese küsimuse tähenduses kahju kannatanud võlausaldajate kollektiivseid huve? Niisugune kollektiivhagi tähendab, et menetlus ei tõenda seda, a) millised on eespool nimetatud võlausaldajate elu- või asukohad, b) millised on üksikute võlausaldajate nõuded äriühingu vastu, ja c) kas üksikute võlausaldajate ees on hoolsuskohustus, nagu on märgitud eespool, ega seda, kas seda nõuet on rikutud.
3. Kas [määruse nr 1215/2012] artikli 8 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et kui põhihagi menetlev kohus tühistab oma otsuse, millega ta kuulutas end selle nõude lahendamiseks pädevaks, kaotab see kohus seetõttu automaatselt ka oma pädevuse lahendada kolmandate isikute iseseisvaid nõudeid?
4. a) Kas [Rooma II määruse] artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et „paik, kus kahju tekib“ on paik, kus asub see äriühing, mis ei suuda hüvitada selle äriühingu võlausaldajatele eespool nimetatud hoolsuskohustuse rikkumisega tekitatud kahju?
- b) Kas asjaolu, et hagid esitasid pankrotihaldur oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara ja kollektiivsete huvide esindaja (*collectieve belangenbehartiger*) kõikide võlausaldajate arvel (kuid mitte nende nimel), on oluline selle paiga kindlakstegemisel?

- c) Kas asjaolu, et ühe osa võlausaldajatest elukoht on väljaspool Euroopa Liidu territooriumi, on oluline selle paiga kindlakstegemisel?
- d) Kas asjaolu, et Madalmaade maksejõuetu äriühingu ja tema 2. astme emaettevõtja vahel olid sõlmitud rahastamislepingud, milles oli kohtualluvuse kokkuleppega kindlaks määratud Saksamaa kohtute pädevus ja kuulutatud kohaldatavaks õiguseks Saksamaa õigus, tõendab BMA AG poolt väidetavalt toime pandud kahju tekitanud juhtumi ilmselgelt tihedamat seost mõne muu riigiga kui Madalmaad, nagu on osutatud Rooma II määruse artikli 4 lõikes 3?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 26 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et niisuguse äriühingu, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, kuna selle äriühingu 2. astme emaettevõtja rikkus oma hoolsuskohustust selle äriühingu võlausaldajate suhtes, asukohajärgne kohus on pädev menetlema lepinguvälise kahju hüvitamise kollektiivhagi, mille on esitanud selle äriühingu pankrotihaldur oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara, kõigi võlausaldajate arvel, kuid mitte nimel, kes peavad seejärel esitama hagi individuaalse kahju hüvitamiseks.
- 27 Kõigepealt tuleb märkida, et kuivõrd määruse nr 1215/2012 põhjenduse 34 kohaselt tunnistatakse sellega kehtetuks ja asendatakse määrus nr 44/2001, millega oli omakorda asendatud 1968. aasta Brüsseli konventsioon, siis kehtib Euroopa Kohtu poolt viimati nimetatud õigusaktide sätetele antud tõlgendus ka määruse nr 1215/2012 puhul, kui vastavaid sätteid on võimalik pidada „samaväärseks“. Nii on see selle konventsiooni (muudetud redaktsioonis) artikli 5 punkti 3 puhul, samuti ühelt poolt määruse nr 44/2001 ja teiselt poolt määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 puhul (12. mai 2021. aasta kohtuotsus Vereniging van Effectenbezitters, C-709/19, EU:C:2021:377, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Samuti tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 ette nähtud valikulise kohtualluvuse eeskirja, mis lubab hagejal esitada lepinguvälise kahju puhul hagi selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda, tõlgendada autonoomselt ja rangelt (12. mai 2021. aasta kohtuotsus Vereniging van Effectenbezitters, C-709/19, EU:C:2021:377, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Seega, valikulise kohtualluvuse eeskiri, mille see säte näeb ette erandina selle määruse artiklis 4 kehtestatud üldreeglit, mille kohaselt on kohtualluvus kostja elukohajärgsetel kohtutel, põhineb iseäranis tihedal seosel nõude ja selle paiga kohtute vahel, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud, mis õigustab kohtuasja määramist viimasena nimetatud kohtute alluvusse korrakohase õigusemõistmise ja menetluse otstarbeka korraldamise kaalutlustel (vt selle kohta 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, punkt 49, ja 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Wikingerhof, C-59/19, EU:C:2020:950, punkt 28).
- 30 Nimelt on selle paiga kohtul, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda, lepinguvälise kahju puhul reeglina parimad tingimused kohtuasja lahendamiseks eelkõige tänu tihedale seosele vaidluse esemega ning kergemale tõendite kogumise võimalusele (18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, punkt 50).

- 31 Mis puudutab hagisid, mille eesmärk on panna vastutus maksejõuetu aktsiaseltsi võlgade eest selle aktsiaseltsi juhatuse liikmele ja aktsionärile, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et määruse nr 44/2001 artikli 5 lõikes 3 osutatud „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda“, on see koht, millega on seotud nimetatud äriühingu tegevus ja selle tegevusega kaasnev finantsseisund – koht, mis 18. juuli 2013. aasta kohtuotsuse ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490) aluseks olevas kohtuasjas näis olevat selle sama äriühingu registrijärgne asukoht (18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, punktid 54 ja 55).
- 32 Käesoleval juhul tuleb analoogia alusel asuda seisukohale, et viimati nimetatud paigaks on ka koht, kus on toimunud või võib toimuda kahju tekitanud juhtum määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses, kui tegemist on olukorraga, kus määratakse kindlaks, millise kohtu alluvusse kuulub sellise kahju hüvitamise hagi lahendamine, mille on esitanud niisuguse äriühingu, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, kuna selle äriühingu 2. astme emaettevõtja rikkus oma hoolsuskohustust nende võlausaldajate suhtes, pankrotihaldur selle 2. astme emaettevõtja vastu.
- 33 Nimelt võib asuda seisukohale, et selle maksejõuetuks tunnistatud äriühingu asukoht on see paik, kus on olemas teave selle äriühingu finantsolukorra arengu kohta, millest lähtudes saab käesoleval juhul hinnata väidetava hoolsuskohustuse rikkumise olemasolu ja ulatust.
- 34 Neil põhjustel on korrakohase õigusemõistmise ja menetluse otstarbeka korraldamise seisukohast eriti tihe seos esitatud hagi ja selle koha vahel, nagu nõuab käesoleva kohtuotsuse punktis 29 viidatud kohtupraktika. Lisaks, nagu on rõhutatud määruse nr 1215/2012 põhjenduses 15, on juriidilise isiku asukoha koht nii hageja kui ka kostjaks oleva äriühingu jaoks hästi prognoositav.
- 35 Seevastu ei ole maksejõuetuks tunnistatud äriühingu iga võlausaldaja kaudselt kantud kahju asjakohane määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamisel hagi suhtes, mille on esitanud pankrotihaldur oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara (vt analoogia alusel 11. jaanuari 1990. aasta kohtuotsus Dumez France ja Tracoba, C-220/88, EU:C:1990:8, punkt 21).
- 36 Seega tuleb asuda seisukohale, et vastavalt selle määruse artikli 7 punktile 2 on kohus, kelle tööpiirkonnas on maksejõuetuks kuulutatud äriühingu asukoht, pädev lahendama lepinguvälise kahjuga seotud kollektiivhagi, mille selle äriühingu pankrotihaldur esitas oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara.
- 37 Sellega seoses ei ole tähtsust asjaolul, et niisugune hagi ei puuduta iga üksiku võlausaldaja olukorda, mistõttu haigetav kolmas isik ei saa oma seadusjärgse ülesande raames tegutseva pankrotihalduri vastu tugineda kõikidele õiguskaitsevahenditele, mida ta oleks võinud kasutada teatud üksikute võlausaldajate vastu.
- 38 Nimelt ei saa niisugused asjaolud, mis on omased kohaldatavas riigisisiseses õiguses ette nähtud hagi liigile, mõjutada määruse nr 1215/2012 artikli 7 lõike 2 – mis oma laia sõnastuse tõttu hõlmab väga mitmesugust liiki vastutust – autonoomset tõlgendamist (30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier, 21/76, EU:C:1976:166, punkt 18), kuna riigisisisest materiaalõigusest tulenevate hindamiskriteeriumide arvesse võtmine kahjustaks selle määrusega järgitavaid kohtualluvuse eeskirjade ühtlustamise ja õiguskindluse eesmarke (vt analoogia alusel 16. mai 2013. aasta kohtuotsus Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, punktid 34 ja 35).

- 39 Kuna Euroopa Kohus on lisaks juba täpsustanud, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 hõlmab ka pelgalt tuvastushagisid, mis eelnevad hilisematele hüvitisenõuetele (vt analoogia alusel 5. veebruari 2004. aasta kohtuotsus DFDS Torline, C-18/02, EU:C:2004:74, punkt 28), siis tuleb asuda seisukohale, et selle sätte alusel kohtualluvuse kindlaksmääramisel ei ole tähtsust asjaolul, et pankrotihalduri esitatud kollektiivhagi raames ei hinnata iga niisuguse võlausaldaja individuaalset olukorda, kes võib talle tekitatud kahju hüvitamiseks tugineda selles hagimenetluses tehtud otsusele.
- 40 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et niisuguse äriühingu, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, kuna selle äriühingu 2. astme emattevõtja rikkus oma hoosuskohustust selle äriühingu võlausaldajate suhtes, asukohajärgne kohus on pädev menetlema lepinguvälise kahju hüvitamise kollektiivhagi, mille on esitanud selle äriühingu pankrotihaldur oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara, kõigi võlausaldajate arvel, kuid mitte nende nimel.

Teine küsimus

- 41 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas vastus esimesele küsimusele on teistsugune, kui võtta arvesse asjaolu, et põhikohtuasjas tegutseb sihtasutus võlausaldajate ühiste huvide kaitseks ning selleks esitatud hagi ei võta arvesse võlausaldajate individuaalseid asjaolusid.
- 42 Kuna aga põhikohtuasjas on Stichting pelgalt menetlusse astuja, ei mõjuta tema olukord ja talle kohaldatava õigusega antud menetluslikud õigused küsimust, kas eelotsusetaotluse esitanud kohtu alluvusse kuulub pankrotihalduri esitatud hagi läbivaatamine.
- 43 Seega tuleb teisele küsimusele vastata, et vastus esimesele küsimusele ei ole teistsugune, kui võtta arvesse asjaolu, et põhikohtuasjas tegutseb sihtasutus võlausaldajate kollektiivsete huvide kaitsmisel ning selleks esitatud hagi ei võeta arvesse võlausaldajate individuaalseid asjaolusid.

Kolmas küsimus

- 44 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 1215/2012 artikli 8 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et kui põhihagi menetlev kohus tühistab oma otsuse, millega ta kuulutas end selle nõude lahendamiseks pädevaks, kaotab see kohus automaatselt ka oma pädevuse lahendada menetlusse astuja esitatud nõudeid.
- 45 Selle määruse artikli 8 punkti 2 kohaselt on põhihagi menetlemiseks pädev kohus põhimõtteliselt pädev otsustama ka võimaliku menetlusse astumise avalduse üle. Seevastu järeldeb sellest, et kui see kohus vaatab läbi oma otsuse põhihagi kohta nii, et ta ei ole kokkuvõttes pädev seda lahendama, ei ole ta pädev ka menetlusse astumise avaldust lahendama.
- 46 Tuleb asuda seisukohale, et selle sätte vastupidine tõlgendus läheks vastuollu selle sätte eesmärkidega, milleks on esiteks võimalikult palju vähendada samaaegsete menetluste võimalust ja tagada, et kahes liikmesriigis ei tehtaks vastuolulisi kohtuotsuseid, ning teiseks näha ette kohtualluvus, mis põhineb tihedal seosel kohtu ja menetluse vahel, et hõlbustada korrakohast õigusemõistmist (vt selle kohta 21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus SOVAG, C-521/14, EU:C:2016:41, punkt 38).

- 47 Nimelt tooks üksnes menetlusse astumise avalduse suhtes niisuguse pädevuse säilimine tingimata kaasa samaaegsed menetlused.
- 48 Seega tuleb kolmandale küsimusele vastata, et määruse nr 1215/2012 artikli 8 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et kui põhihagi menetlev kohus tühistab oma otsuse, millega ta kuulutas end selle nõude lahendamiseks pädevaks, kaotab ta automaatselt ka oma pädevuse lahendada menetlusse astuja esitatud nõudeid.

Neljas küsimus

- 49 Neljanda küsimusega, mida tuleb analüüsida tervikuna, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas Rooma II määruse artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et maksejõuetuks kuulutatud äriühingu 2. astme emattevõtja hoosuskohustusest tuleneva kahju hüvitamise kohustuse suhtes kohaldatakse põhimõtteliselt selle esimese äriühingu asukohariigi õigust.
- 50 Kõigepealt tuleb kontrollida, kas põhikohtuasjas kõne all olev vastutus ei kuulu äriühinguid käsitleva õiguse kohaldamisalasse ja on seetõttu määruse Rooma II artikli 1 lõike 2 punkti d alusel selle määruse kohaldamisalast välja jäetud. Nimelt, isegi kui eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma küsimuses formaalselt piirdunud liidu õiguse konkreetse sätte tõlgendamise küsimisega, ei takista see asjaolu Euroopa Kohut esitamast liikmesriigi kohtule kõiki liidu õiguse tõlgendamise aspekte, mis võivad olla tarvilikud liikmesriigi kohtu menetluses oleva kohtuasja lahendamisel (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus DocMorris, C-190/20, EU:C:2021:609, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 51 See säte puudutab lepinguväliseid võlasuhteid, mis tulenevad äriühinguid, ühendusi ja juriidilisi isikuid käsitlevast õigusest, näiteks nende üksuste asutamine registreerimise teel või muul moel, nende õigus- ja teovõime, sisemine struktuur ja lõpetamine, aktsionäride, osanike ja juhtide isiklik vastutus nimetatud üksuste kohustuste eest ning audiitori isiklik vastutus äriühingu või selle organite ees raamatupidamisdokumentide kontrollimisel.
- 52 Tuleb märkida, et mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhte suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I) (ELT 2008, L 177, lk 6) reguleerimisalast selle määruse artikli 1 lõike 2 punktis f nimetatud küsimuste, mida reguleerib äriühinguid ja muid juriidilisi isikuid või organiseeritud ühendusi käsitlev õigus, väljajätmist, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et see hõlmab üksnes nende äriühingute, ühenduste ja juriidiliste isikute korraldust (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation, C-272/18, EU:C:2019:827, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 54 märkis, ei kujuta esiteks osanike ja juhatajate kui selliste isiklik vastutus äriühingu, ühenduse või muu juriidilise isiku võlgade eest ning teiseks raamatupidamisdokumente auditeerivate audiitorite isiklik vastutus äriühingu või selle organite ees, mida on nimetatud Rooma II määruse artikli 1 lõike 2 punktis d, nende äriühingute, ühenduste ja muude juriidiliste isikute korralduslikku aspekti, mistõttu tuleb täpsustada funktsionaalse kriteeriumi teel selle väljajätmise ulatust.
- 54 Kuna selle väljajätmise eesmärk on seadusandlik tahe säilitada *lex societatis* ainulaadne staatus nendel aspektidel, mille puhul on olemas konkreetne lahendus nende aspektide ja äriühingu, ühenduse või muu juriidilise isiku toimimise ning käitamise vahel, siis tuleb igal üksikjuhul

kontrollida, kas Rooma II määruse artikli 1 lõike 2 punktis d nimetatud osanikel, juhatusel või audiitoritel on lepinguväline kohustus äriühinguõigusest tulenevatel põhjustel või hoopis sellest väljapoole jäävatel põhjustel.

- 55 Mis puudutab konkreetselt põhikohtuasjas kõne all oleva hoolsuskohustuse rikkumist, siis tuleb teha vahet selle järgi, kas tegemist on erilise hoolsuskohustusega, mis tuleneb organi ja äriühingu vahelisest suhtest, mis ei kuulu Rooma II määruse esemelisse kohaldamisalasse, või on tegemist üldise hoolsuskohustusega *erga omnes*, mis sinna kuulub. Seda saab hinnata üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 56 Mis puudutab seejärel – ja juhul, kui selle hindamise tulemusel peaks eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastama Rooma II määruse kohaldatavuse – küsimust, kas selle määruse artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et „paik, kus kahju tekib“ on paik, kus asub see äriühing, mis ei suuda hüvitada selle äriühingu võlausaldajatele tema 2. astme emaettevõtja hoolsuskohustuse rikkumisega tekitatud kahju, siis nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 35, et põhikohtuasjas käsitletav kahju on esiteks tekkinud maksujõuetuks kuulutatud äriühingu varas, mistõttu on see selle äriühingu võlausaldajate jaoks üksnes kaudne kahju.
- 57 Selle määruse artikli 4 lõikes 1 on aga täpsustatud, et oluline ei ole see, millises riigis kahju põhjustanud sündmus aset leidis, ega ka see, millises riigis võivad ilmned selle sündmuse kaudsed tagajärjed.
- 58 Sellega seoses on Euroopa Kohus juba märkinud, et kui otsese kahju tekkimist on võimalik tuvastada, võetakse selline otsese kahju tekkimise koht aluseks kohaldatava õiguse kindlakstegemisel, olenemata selle kahju tekitanud juhtumi kaudsetest tagajärgedest (vt selle kohta 10. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Lazar, C-350/14, EU:C:2015:802, punkt 25).
- 59 Peale selle ilmneb Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb kohtualluvust lepinguvälise kahju puhul, et kahju tekkimise paik on see koht, kus tekib esialgne kahju otseselt mõjutatud isikutele (vt selle kohta 11. jaanuari 1990. aasta kohtuotsus Dumez France ja Tracoba, C-220/88, EU:C:1990:8, punkt 22).
- 60 Vastavalt Rooma II määruse põhjenduses 7 märgitud kooskõla nõudele tuleb seda kohtupraktikat arvesse võtta ka nimetatud määruse tõlgendamisel (vt selle kohta 21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus ERGO Insurance ja Gjensidige Baltic, C-359/14 ja C-475/14, EU:C:2016:40, punkt 43).
- 61 Sellest tuleneb, et riik, kus kahju tekib Rooma II määruse artikli 4 lõike 1 tähenduses, on see riik, kus asub see äriühing, mis ei suuda hüvitada selle äriühingu võlausaldajatele tema 2. astme emaettevõtja hoolsuskohustuse rikkumisega tekitatud kahju.
- 62 Teiseks, mis puudutab asjaolu, et põhikohtuasjas esitasid hagid kas pankrotihaldur oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara, või isik, kes tagab kollektiivse huvide kaitsmise, kõigi võlausaldajate arvel, kuid mitte nende nimel, siis tuleb kohe märkida, et vastavalt Rooma II määruses sätestatud korrale ei mõjuta küsimus, kes esitab hagi ja millist liiki hagi on tegemist, selle paiga tuvastamist, kus kahju tekib.

- 63 Mis puudutab maksejõuetuks kuulutatud äriühingu ja tema 2. astme emaettevõtja vahelise rahastamislepingu väidetavat varasemat olemasolu koos kohtualluvuse kokkuleppega, siis tuleb märkida, et Rooma II määruse artikli 4 lõike 3 kohaselt võib ilmselgelt tihedam seos mõne muu riigiga tuleneda eelkõige pooltevahelisest varasemast suhtest, näiteks lepingust, mis kujutab endast tihedat seost kõnealuse kahju tekitanud juhtumiga.
- 64 Samas, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 89 ja 92, ei piisa sellise suhte olemasolust iseenesest selleks, et välistada artikli 4 lõigete 1 või 2 järgi kohaldatava õiguse kohaldamine, ega võimalda lepingule kohalduvat õigust automaatselt kohaldada lepinguvälise vastutuse suhtes.
- 65 Kohtul on Rooma II määruse artikli 4 lõike 3 järgi nimelt kaalutlusruum hinnata, kas lepinguvälise võlasuhte ja selle riigi vahel, mille õiguskord reguleerib varasemat suhet, on märkimisväärne seos. Ainult siis, kui kohus leiab, et see seos on tõendatud, peab ta kohaldama selle riigi õigust.
- 66 Seega tuleb neljandale küsimusele vastata, et Rooma II määruse artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et maksejõuetuks kuulutatud äriühingu 2. astme emaettevõtja hoolsuskohustusest tuleneva kahju hüvitamise kohustuse suhtes kohaldatakse põhimõtteliselt selle esimese äriühingu asukohariigi õigust, kuigi nende kahe äriühingu vahelise rahastamislepingu varasem olemasolu koos kohtualluvuse kokkuleppega on asjaolu, mis võib luua ilmselgelt tihedama seose muu riigiga selle artikli lõike 3 tähenduses.

Kohtukulud

- 67 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kaheksas koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et niisuguse äriühingu, mille võlgu ei ole võimalik sisse nõuda, kuna selle äriühingu 2. astme emaettevõtja rikkus oma hoolsuskohustust selle äriühingu võlausaldajate suhtes, asukohajärgne kohus on pädev menetlema lepinguvälise kahju hüvitamise kollektiivhagi, mille on esitanud selle äriühingu pankrotihaldur oma seadusest tuleneva ülesande raames realiseerida pankrotivara, kõigi võlausaldajate arvel, kuid mitte nende nimel.**
- 2. Vastus esimesele eelotsuse küsimusele ei ole teistsugune, kui võtta arvesse asjaolu, et põhikohtuasjas tegutseb sihtasutus võlausaldajate kollektiivsete huvide kaitsmisel ning selleks esitatud hagi ei võeta arvesse võlausaldajate individuaalseid asjaolusid.**
- 3. Määruse nr 1215/2012 artikli 8 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et kui põhihagi menetlev kohus tühistab oma otsuse, millega ta kuulutas end selle nõude lahendamiseks pädevaks, kaotab ta automaatselt ka oma pädevuse lahendada menetlusse astuja esitatud nõudeid.**

4. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et maksejõuetuks kuulutatud äriühingu 2. astme emaettevõtja hoolsuskohustusest tuleneva kahju hüvitamise kohustuse suhtes kohaldatakse põhimõtteliselt selle esimese äriühingu asukohariigi õigust, kuigi nende kahe äriühingu vahelise rahastamislepingu varasem olemasolu koos kohtualluvuse kokkuleppega on asjaolu, mis võib luua ilmselgelt tihedama seose muu riigiga selle artikli lõike 3 tähenduses.

Allkirjad